

Самко А.М. Особистісно-професійний розвиток науково-педагогічних працівників в умовах післядипломної педагогічної освіти. *Особистісно-професійна підготовка фахівців у контексті інтеграції України в європейський освітній простір*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Вінниця, 2-3 листопада 2023 р.). Частина 2. – Вінниця: «Твори», 2023. С. 99-103.

ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Самко А.М.

Анотація. Проаналізовано зміст поняття «особистісно-професійний розвиток», під яким автор розуміє безперервний процес особистісних змін, спрямований на досягнення високого рівня особистісного саморозвитку та професійної самореалізації у педагогічній діяльності. Зазначено, що основою професійного розвитку є особистісний саморозвиток, спрямований на становлення творчої індивідуальності педагога. Акцентовано увагу на засоби та умови професійного розвитку науково-педагогічних працівників в системі післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: особистісно-професійний розвиток, особистісний саморозвиток, професійна самореалізація, науково-педагогічні працівники, післядипломна педагогічна освіта.

PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF RESEARCH AND TEACHING STAFF IN POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION

Samko A.M.

Abstracts. The author analyzes the content of the concept of «personal and professional development», by which the author understands a continuous process of personal changes aimed at achieving a high level of personal self-development and professional self-realization in pedagogical activity. It is noted that the basis of

professional development is personal self-development aimed at the formation of the creative individuality of the teacher. Attention is focused on the means and conditions of professional development of research and teaching staff in the system of postgraduate pedagogical education.

Key words: personal and professional development, personal self-development, professional self-realization, research and teaching staff, postgraduate pedagogical education.

Сучасне українське суспільство, що стрімко розвивається, потребує високоосвічених кадрів, успіх яких залежить від їхньої професійної кваліфікації та рівня особистісного розвитку. Ця проблема стає все більш актуальною для нашого суспільства, де в умовах вільної конкуренції висококваліфіковані фахівці зможуть швидко приймати самостійні рішення, бути креативними та ініціативними, гідно представляти інноваційно-інтелектуальний потенціал країни в європейському освітньому просторі.

У сучасній психолого-педагогічній науці існує чимала кількість праць, присвячених проблемі професійного розвитку особистості. Аналіз сучасних досліджень дозволяє стверджувати, що однозначного тлумачення поняття «особистісно-професійний розвиток» у психолого-педагогічній літературі не виявлено, означене поняття трактують як:

- професійне зростання, якого досягає педагог у результаті систематичного поглиблення власного досвіду;
- поступове набуття особистістю фахового досвіду, вдосконалення фахових теоретичних знань, практичних навичок і вмінь, професійно важливих якостей;
- постійний процес оптимального вибору й поєднання різних форм, методів, технологій, які є найбільш оптимальними в конкретній ситуації і в конкретному місці та ін. [1].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що основою професійного розвитку є особистісний саморозвиток, який спрямований на становлення

творчої індивідуальності педагога та є невід'ємною складовою його професійної діяльності. Сучасні дослідники [4] трактують саморозвиток як процес якісних, цілеспрямованих, свідомих змін в особистісній сфері фахівця. Цей процес розглядається як становлення й інтеграція в педагогічній діяльності особистісних, професійних якостей і здібностей, методологічних, методичних, дослідницьких знань і вмінь, але головне – це активне якісне перетворення педагогом свого внутрішнього світу, яке приводить, власне, до самоактуалізації та реалізації його творчого потенціалу.

На нашу думку, складовими професійного розвитку є професійна діяльність педагога та його особистісний потенціал. Виходячи з цього, під особистісно-професійним розвитком ми розуміємо безперервний процес особистісних змін, спрямований на досягнення високого рівня особистісного саморозвитку та професійної самореалізації у педагогічній діяльності. Отже, всебічний особистісно-професійний розвиток педагога відбувається при залученні особистісного, професійного та соціального аспектів розвитку.

Зазначимо, що професійний саморозвиток передбачає самовдосконалення окремих якостей особистості, адже професійний розвиток є невіддільним від особистісного. Засобами професійного саморозвитку є професійна самоідентифікація, самовиховання та самоосвіта в поєднанні з інноваційною педагогічною діяльністю, що є формою професійної самореалізації. Особистісними механізмами саморозвитку є самопізнання, саморефлексія, самовизначення, самопроекування, саморегуляція, самоосвіта, самоактуалізація, реалізація творчого потенціалу, різноманітні форми дослідницької діяльності [3, с. 713]. Результатом професійного розвитку педагога стає його готовність до якісного виконання роботи, відповідно до сучасних вимог, можливість застосування отриманих знань, умінь і навичок у професійній діяльності, сформованість нових компетенцій, необхідних для реалізації новітніх стандартів освіти, здійснення безперервної освіти дорослих.

Зауважимо, що жоден навчальний заклад у системі освіти не має таких потужних можливостей впливу на процес стимулювання особистісно-

професійного саморозвитку науково-педагогічних працівників, як система післядипломної педагогічної освіти, якій належить пріоритетна функція у спрямуванні фахівців на професійний саморозвиток «упродовж життя» [3, с. 712]. На думку дослідників, у системі післядипломної педагогічної освіти наукові знання стають важливим чинником, що сприяє розвитку педагогічної практики. Ці знання служать основою для забезпечення цілісності та неперервності розвитку професіоналізму педагогічних працівників. У закладах післядипломної педагогічної освіти самостійно визначають, як можна сприяти якісному підвищенню кваліфікації педагогів та їх безперервному професійному розвитку. Це вимагає всебічного розгляду закономірностей і механізмів цілісного розвитку людини як професіонала, особистості та громадянина, а також зміни форм професійного розвитку та навчання впродовж життя. Науково-педагогічний працівник повинен мати можливість вільного вибору, але разом з цим необхідно встановити відповідні критерії для оцінювання якості його професійних кваліфікацій та результатів його роботи. Таким чином, заклади післядипломної педагогічної освіти забезпечують індивідуальну траєкторію професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

Дослідники [2, с. 382] визначають функції професійного розвитку науково-педагогічних працівників, які охоплюють: духовний розвиток (гармонізація особистості, релаксаційно-відтворювальна, функція ціннісного збагачення на різних етапах життєдіяльності); професійний розвиток (сприяння розумінню змісту вищої освіти на основі попередньо засвоєних знань; ознайомлення педагогів з новими вимогами навчальних програм, розроблених відповідно до галузевих стандартів; вивчення та перевірка новітніх освітніх технологій з метою професійного розвитку; сприяння обміну досвідом; діагностика поточних проблем щоденної практики).

Потрібно зазначити, що прагнення до професійного саморозвитку науково-педагогічних працівників залежить від наявності в них мотивації до самоосвіти, самовиховання, спрямованості на інноваційну діяльність і здатності до рефлексії. На думку науковців [2, с. 382], необхідними умовами для

реалізації професійного розвитку педагогів є внутрішня мотивація; критичний аналіз знань, умінь, цінностей, ставлення; конструювання нових знань, умінь, навичок, цінностей, ставлення; когнітивна реструктуризація знань; створення сприятливого для професійного розвитку клімату.

Отже, особистісно-професійний розвиток науково-педагогічних працівників в умовах післядипломної педагогічної освіти є неперервним процесом, який сприяє загальному всебічному та гармонійному розвитку, відзначається формуванням нового рівня професійно-педагогічної дії, розробленням власного оригінального педагогічного стилю та набуттям компетенцій через виконання інноваційних ролей та функцій. Цей процес відбувається у взаємозв'язку психолого-педагогічної, науково-дослідницької, методичної, інформаційно-комунікаційної підготовки шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.

Література

1. Коломієць Н. Особистісно-професійний розвиток педагога: поняття і зміст. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. Вип. 4. С. 72-79.
2. Муқан Н. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників університетів: досвід США. *Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи: Збірник наукових праць*. Київ – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. Т. 1: Підготовка педагогічних кадрів у вищій школі: виклики, проблеми, динаміка змін. С. 380–387.
3. Самко А.М. Вплив інформаційних технологій на професійний розвиток педагогічного персоналу у закладах післядипломної педагогічної освіти. *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній заклад середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти*. 2022. Вип. 2. С. 711-717.
4. Сущенко Л.О. Стимулювання професійного самовдосконалення вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ. 2009. 22 с.